

3. Bygninger og anlegg

3.2.4 Trevirke. Alger, lav og mose

Informasjonsbladet er utgitt i samarbeid mellom Norsk Kulturarv og Riksantikvaren. Bladet inngår både i Norsk Kulturarvs håndbok om vedlikehold av trehus og i Riksantikvarens informasjon om kulturminner.

Bladet er utarbeidet av Johan Mattsson, Mycoteam as.

Utgitt august 1996.
Fotografisk opptrykk 2010.
Trykk: DMT kommunikasjon AS

Bygningsdeler som utsettes for fukt kan lett få overflatevekst av alger, lav eller mose. Plantene vokser sakte og kan finnes på alle typer av underlag som stein, puss og trevirke. De medfører liten eller ingen teknisk skade. De kan både virke skjemmende og berikende for en bygning eller et bygningsmiljø.

Beskrivelse

Alger opptrer som et tynt, grønt til svart belegg på fuktutsatte og skyggefulle steder, som nordvegger og grunnmurer.

Lav danner fastsittende skorper eller blad-/rosettformede utvekster. Lav tåler tørke meget godt, og kan overleve på solrike og tørre steder. Vanlige voksesteder er vindskier, vannbord og takstein.

Mose vokser fra små, grønne puter til mer sammenhengende tepper. Ofte på relativt solutsatte steder.

Vekstforhold

Følgende forhold er viktige for om plantene skal vokse:

Overflaten: Etableringsfasen er vanskelig for plantene. Når de først har fått anledning til å vokse seg fast på overflaten, er fortsatt vekst vesentlig enklere. Derfor er det typisk å finne lav, alger eller mose på ujevne, ru flater. Tilsvarende gjelder for klebrige underlag, f.eks. nybeisede vegger.

Nedfukting: Jo lengre tid og oftere overflaten er fuktig, desto bedre er vekstforholdene. Flatens orientering har derfor stor betydning. Skyggefulle nordvegger med langsom uttørking på grunn av liten soloppvarming, gir godt grunnlag for algevekst. Det har også mye å si om flaten har god avrenning eller ikke. Det er vanlig å se misfarging fra lav på horisontale flater som vannbord og balkongrekkverk.

Skader

Lav, alger og mose påvirker ikke underlaget så mye, de er mer et symptom på manglende vedlikehold og på fuktig underlag. Vanligvis er underlaget uskadd, men lav og mose vokser selvsagt også på råtnende trevirke. Ved at mose holder på fuktighet, øker faren for frostsprengning på tegl og råteskader i tre.

Alger trives best på fuktige flater uten sol. Nordvendte vegger er mest utsatt. Alger fjernes med såpevann og børste. Ikke bruk høytrykkspyler på trevirke.
Foto: Mycoteam as.

Forebyggende tiltak

Kontroll: Jevnlige undersøkelser av bygningen.

Omgivelser: Vegetasjon som skygger for vegger, slik at uttørking reduseres, bør om mulig beskjæres. Trær som dekker deler av takflater har stor innvirkning på planteveksten p.g.a. skyggevirksomhet.

Kjemikalier: Å hindre vekst av lav, alger og mose med kjemiske midler er ikke å anbefale, da impregnering av tre eller tegl bare gir en kortvarig effekt.

Rengjøring

Høytrykkspyler må ikke brukes på trevirke. Man får altfor sterk slitasje av overflaten.

Også på tegl og stein setter høytrykkspyling lett spor som ikke lar seg fjerne på flere år.

Alger fjernes ved at det først fuktes med vann, evt. tilsatt grønnsåpe eller oppvaskmiddel (middel som senker overflatespenningen). Deretter skrubbes overflaten med stiv børste.

Lav børstes lettest vekk når den er tørr. Restene vaskes bort som beskrevet ovenfor.

Mose fjernes enklest når den er våt. Bruk en plastrive for å ta bort mose på taket.

Ikke fjern mose og lav for enhver pris. I mange tilfeller kan man la mose og lav få lov til å vokse på grunnmurer, trapper og skiferheller fordi det er berikende for bygningsmiljøet og de negative konsekvensene ved slik vekst er så små.

Litteratur

Mattsson, J. & Jenssen, K.M.:
Biologiske skadegjørere i bygninger. Mycoteam, Oslo 1991.